

MELİKE ABASIYANIK KURTIÇ

“Derin Doğa”

MELİKE ABASIYANIK KURTIÇ'İN SANATINDA GÖRSEL LİĞİN SINIRSIZLIĞI

Melike Abasıyanık Kurtiç'in bu sergisi farklı dönemlerinden işlerini sunarken onun sanat tarihi içinde ne denli kendine özgü bir çizgi oluşturduğunun da bir göstergesi. Sergiyi tanıtan yosunlu fotoğraf pano ile başlayan çeşitli işler; seramikler, çizimler, çizilmiş ışıklı pleksiglaslar, yosun resimler, birbirlerinden doğan eserler; yine de bir bütün olarak bize görselliğin, malzemenin ve sanat yaklaşımının çok farklı bir yelpazesini sunuyorlar.

Melike tek bir sanat türüne sığabilen biri değil. İşlerinin bütününe baktığımızda, bir teknik ya da üsluba bağlılıktan çok, görmenin en doğru ve binbir şekline yönelik bir uğraş buluyoruz. Duyum, varlığın gerçeğini kavrayabilir mi? Gözün gördüğü ile görünenin kendisi arasındaki farkı kapatabilir miyiz; görünenin aslına ulaşabilir miyiz? Felsefenin asıl sorunu bu olmuşsa, sanatın da amacı bu soruyu estetik bir duyuma dönüştürmek olmuştur. Ancak burada gerçekçilik ya da onu bozguna uğratan ve 20 yüzyılın dilini oluşturan kavram ve soyutlama değil, temsiliyet değil, amaç, varlığın kendine ulaşmak.

Nitekim, taşıl gibi katı bir maddeden oluşan formlarda konturlar yerinde duramıyor, bu tarifsiz nesnelere sürekli ben kimim sorusunu düşündürüyor, dokunulmak istiyor; bizi çağırıyor. Taşıl heykeller tinsel bedende durmayan devinimini simgeliyorlar.

Deniz kestanesi çizim-resimleri, bizi onun özülle tanıştıran portreler. Bizi karşı karşıya getiren bu imgelerde isimler varlığa dar geliyor. Yalnızlığında bizimki kadar dünyaya bir tavır koyma var. Karşımızda kendini dünyaya kabul ettiren bir yaşam iradesi, varlık şuurunu gündeme getiren bir ifade var. Çeşitli teknik ve perspektiflerle imgelenen 'deniz kestanesi'nin sürekli hareketinde zaman ve mekân boyutlarını okuyabiliyoruz.

Yosun resimler sanatçının son yıllarda, zamanını rüzgârlı kıyılarda geçiren işler. Çeşitli renkte ve uzunlukta yosun yapraklarını aramakla, onları yıkayıp kurutup kâğıtlar arasında koruyarak hazırladığı işler. Her biri bir fırçadan çıkan çizgiler gibi ve binbir renk ve tonla dolu

zenginlikte. Her biri biricik ve üstünde gezinen ışıklar, renkler yine eşsiz. Mesele bir tek ot dalında bütün kainatı görebilmek; sonsuzluk sınırsızlık içinde tek bir yosun yaprağının varlık savaşının izlerini okuyup şiirini yazabilmek. Bir fon kâğıdı üzerinde yan yana getirilirken tonlar, dokular, derinlikler ve hareketler daha da çeşitleniyor, her bir yosun parçası yanındaki ile yeniden kimlik kazanıyor; bir fırçanın çizdiği renk katmanlarından daha fazla inceden inceden hesaplanıyor her birinin yan yana gelirken oluşturduğu anlam. Melike Abasıyanık Kurtiç, hazır bir malzeme ile çalışıyor gibiyse de, her bir yosun yaprağı onun resim malzemesi olana kadar uzun sınavlardan geçiyor. 1960'lardan bu yana gelişen doğa ve toprak sanatı ve 'hazır-bulunmuş' kavramı ile ilişkisi kurulabilecek bu işler aslında, Melike'nin ilk seramik çalışmalarından beri doğaya yakınlığının en an örnekleri. Zira sanatçının 1990'lardaki fotoğraf işlerinden de görüleceği gibi, yosunlar yalnızca bir malzeme değil, onun doğadaki yaşamın en ince değişimlerine karşı duyarlılığını ve ne derin bir estetik anlayışla doğayı incelediğini kanıtıyorlar.

Farklı işleri, Melike'nin adanmışlığı ve keskin görüşü ile, jenetik olarak birbirlerine bağlılar. Kendi mutasyonlarını yaratarak, sanat tekniklerine ya da akıllara takılmadan kendi tarihçelerini oluşturuyorlar. Seramik formlar dalgaların hareketini, deniz dikenlerini çağırıyor, diken yumaklarından güneşler saçılıyor, her bir ışın yosunları renklendiriyor, yosunlar ebrularıyla sonsuzluğu yansıtıyor.

Melike Abasıyanık Kurtiç ötekinin, gördüğünün belirmesi, olabildiğince algılanabilmesi için bir medyum gibi çalışıyor, şahsını unutarak. Baktığını gün ışığına çıkarmak asıl önemli olan. Varlığın anlamını ve nasıl gördüğümüzü irdeleyen bu yapıtlara bakabilmek için bu hızlı dünyada yavaşlamak, kendini unutmak gerekiyor; onlar vasıtasıyla öteki ile diyalog kurduğumuz, kim olduğumuzu tekrardan düşünebileceğimiz bir âlemde buluyoruz kendimizi bu işlerin arasına dalarak.

JALE N. ERZEN

MELİKE ABASIYANIK KURTIÇ: Gerçekten sanatçı diyebileceğimiz kişiler, yaşamda barınan çeşitliliği, yaşarken elde ettikleri deneyimleri yansıtıyorlar. Onlar için yaratma eylemi yaşadıklarından besleniyor. Yaptıkları, yaşamın ve yaşanılanların ayrılmaz parçaları...

“Sahici” olmanın tek yolu yok, farklı yollarla da varılabiliyor doğrulara... Gördüklerini ve algıladıklarını yaptıklarına malzeme olarak kullanıyorlar. Bu nedenle daha fazla “tema”, daha fazla “konu” algılıyor ürettiklerinde... Şimdi de bu yaklaşımın iyi örneklerinden birine, Melike Abasiyanik Kurtiç’in yaptıklarına birlikte göz atacağız.

Yaptığı işler ve Melike’nin kişiliği de farklı bir macerayı, farklı bir izlenebilirliği gündeme getiriyor. Değişip geliştiği yol, bize aynı duyarlılıklarla bir araya getirilmiş, ilintili ve ilişkili paketlerin yan yana dizilişini anımsatıyor. Bir sonraki paketin, bir öncekinin yanında neden yer aldığını izleyebildiğimiz; bir öncekini bırakıp neden bir sonrakine geçtiğini açıkça kavrayabildiğimiz bir süreci yaşıyor bizlere.

Daha önce yaşadığı ve üstüne gittiği paketleri de terk ettiği söylenemez, çünkü zaman zaman kendini kısıtlamadan eski seçkilerine geri dönmekten de kaçınmıyor, sanatçının özgürlüğü, yaratma eylemindeki sınır tanımazlığı nedir, *kendini kısıtlamak* ne demek iyi biliyor.

Bu paketler kendi içlerinde, her etabın gerektirdiği ve o aşamanın, kendi kişiliğini geliştirmesine, yenilenmesine ilişkin tekrarlarını barındırıyor ama yaşamı sırasında deneyimledikleri, başını çevirerek, o sırada baktığı şeylerden başka tarafa, başka ve yeni şeylere bakmasını kısıtlamıyor.

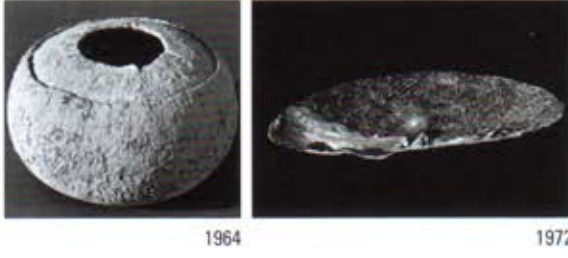
Yaşanmamış hiçbir şey gerçek değildir, sindirilemez. Bu sindirimsizlik, yapılan şeyde hemen okunur, her şeyden önce bunu iyi biliyor. Onu derinden etkileyebilecek yeni bir şeye rastlayıncaya kadar bekliyor, içinde bulunduğu “evre”nin keşfini sindire sindire yaşıyor. Bu da onun sabrı...

Ancak etkilenebileceği bir “yeni”ye rastlayınca hiç kaçırmıyor, bu sefer onun üstüne gitmeye başlıyor. Onun yenisi, yeni bir yaşam parçası, bir yaşam macerası içinde barınıyor. Melike için *yeni*, nesneyi yaparken sorgulanarak aranan bir şey olduğu kadar, biraz da yaşarken ortaya çıkan, sıradan yaşamın parçası olan bir şey ve bu rastlantı da kendi kişiliğini sorgulamak ve kişiliğinin değişimini kurgulamak için bir araçtır.

Baktığı, algıladığı yeniyi dile getirmek, ortaya koymak için o ana kadar kullandığı malzemeleri ve tekniğin kendini sorguluyor. Algıladıklarının nasıl anlatılması gerektiğini düşünüyor. Zira elinde yeni bir malzeme vardır ve o sanatın önde gelen ahlakının farkındadır. Kendini biçimlere zorla yansıtmayacağı kısıtlamasını iyi bilen ve iyi değerlendiren bir tutarlılık olduğunu birlikte izleyeceğiz az sonra...

Yaptıkları arasında birlikte dolaşmaya başlarsak, önce İstanbul (1955-62), sonra Kopenhag (1963-68) daha sonraları Ankara (1968-72), Almanya (1971-75), Atina (1975-77), tekrar Kopenhag (1977-81), Budapeşte (1981-87), Ankara (1987-89), Lizbon (1989-93) tekrar Türkiye ve macera hâlâ sürüyor. İlk paketin, onu en uzun zaman uğraştıran ve kişiliğinin inşasında ve gelişiminde küçümsenemeyecek kadar uzun bir zaman aralığına yayılı olduğunu görürüz.

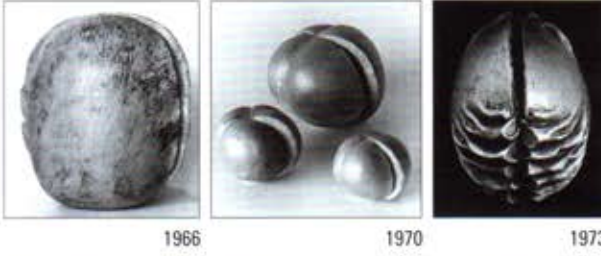
Elbette başlangıçta bir seramikçi olarak “çanak”, “tabak” ve benzeri onu ciddi biçimde ilgilendiriyor, ama o, tam olarak klasik seramik formlarıyla ilgili değil. Başka bir yerlere doğrulmak, başka bahçelerde dolaşmak isteyen bir huzursuzluk var belki de bu ilk yaptıklarında, zira bu klasik formların ötesine geçmeye ilişkin denemeler ilk olarak buralarda başlıyor... Çanak ya da tabak, bildiğimiz çanak ya da tabak değil, sanki başka şeyler olmak istiyorlar, ya da sonradan yaptıklarına baktıkça bize öyle geliyor.

1964

1972

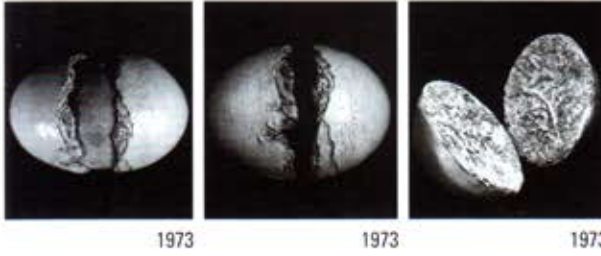
Ama kısa zamanda asıl esin kaynağının doğada ya da hemen yanında yer alan küresel formlar (spheroid) olduğuna karar verip esas olarak bunlarla ilgilenmeye başlıyor.

1966

1970

1973

1973

1973

1973

Bu ilk dönemde ortaya çıkan formlar da, güncel yaşama ilişkin değinmelerdir. O, sıradan şeylerin nesnelliklerini ortadan kaldırıp, onlara atadığı yüzeyler ve soyut dokular aracılığı ile "insan içine" çıkartır. Kendilerine bile ne olduklarını unutturup, uğraşına ortak eder.

Bu doku konusu önemlidir. O, bu dokuyu ilerde pek çok nesnede sınayacak, ama asıl inanılmaz olan, bu dokuyla farklı şartlar altında rastlaşacak, tekrar tekrar tanışacak; birbirleri için vazgeçilmez ve ayrılmaz bir bütün olacak, varolup olmadığı sık sorgulanan, kalıcı ve karşılıklı bir tutkuya birlikte tanıklık edeceklerdir.

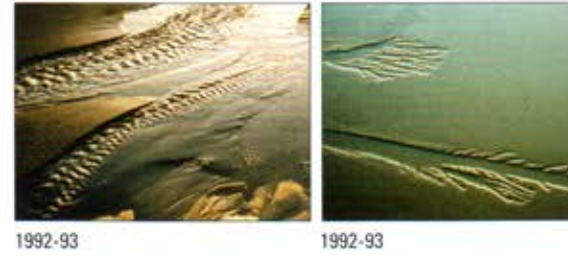
1972

1972

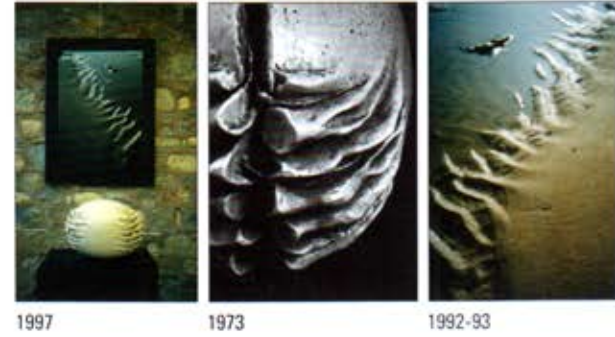
1980

1982

1992-93

1992-93

1997

1973

1992-93

Melike'nin bu dönemi, daha durağan (sonraki dönemlerle ortaya çıkan çeşitlilikle kıyaslandığında) bir hazırlık dönemi gibidir. Yaşanılan anlık deneyimlerin seramik aracılığı ile yansıtılması gibi bir genel tutum, o gün kullandığı tekniğe olan ısrardan kaynaklanır.

Daha sonraları görüleceği gibi, kısa zaman içinde sürekli aynı malzemeyi sorgulamaktan vazgeçecek

ve bu vazgeçiş, az sanatçının altından kalkabileceği cesur bir özgürlüğe dönüştürmeyi başaracak, yaşadığı değişimleri, uğraştığı paketleri maksimumlara taşıyabildiği anlarda, tam da başarısının “üstüne yatabileceği” zamanlarda gerçekleştirmekten, yaşamaktan kaçınmayacaktır.

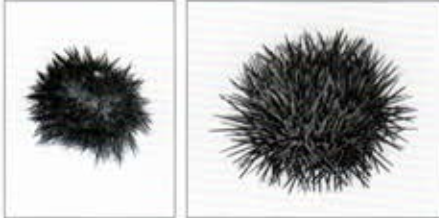
Bir gün, Ege’de deniz yakınında yeni aldığı ve hâlâ yarı yılını yaşadığı küçük evinde yaşar ve denize girerken, ayağına batan ve canını acıtan, o güne kadar hiç tanımadığı bir şeyle tanışıyor ve bu tanışıklık bir başka *evre*’nin başlangıcı oluyor. (Bu anımsama kesin değil, belki de gönlünü kestaneye kaptırıp peşine düştüğü için batıyor dikenler ayağına!)

Önce, tanıştığı ve büyüdüğüne karar verdiği bu spheroid’i kurşunkalemle çizmeye başlıyor...

İlk Eskiz 1976

Ve birden talebeyken başarıyla kullandığı bir aracı, fırçayı, kullanmak geliyor aklına.

1976

1976

Ancak, bunları yaparken kullandığı çizim tekniğinin sınırları, ürettiği şeylerin ölçülerini etkilemekte ve o, bu sınırların yetersizliğinden şikâyet etmektedir o günlerde.

Sınırları zorlanan ama elde etmek istedikleri uğruna istismar etmediği teknik onun için daima önemli olmuş, üretilenler her keresinde duyarlılıklar kadar tekniğe de dayandırılmıştır.

Çizerken elde ettiği sonuçlardaki nitelikleri koruyarak daha kalın fırçalara geçer ve çizdiklerini büyütme girişir. Bu karar fırça kullanımının gelişimine olumlu katkılarda bulunmakla kalmaz, deniz kestanenin dikenlerine de boyut ve derinlik kazandırmaya başlar. Zira, çizimler büyüdükçe, dikenler daha geniş alan kaplamaya ve fırça kullanımına daha geniş alanlar bırakmaya, ara tonların ortaya çıkmasına neden olur, bu da derinlik demektir.

Yeni keşfettiği ve hareketliliğinden çok etkilendiği lineer formlara, yani dikenlere, o güne kadar neredeyse tüm işlerine yön veren ve iyi bildiği küresel formlar da kısa süre sonra, bu kez desen olarak katılır; renk, yapılanlara bir unsur olarak katkıda bulunmaya başlar.

1977

1979

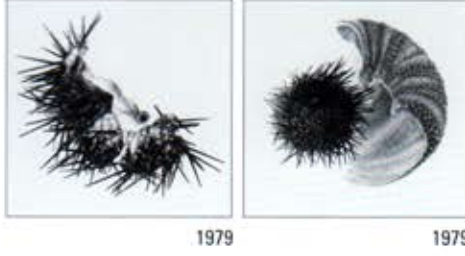
Ancak ona göre macera tamamlanmamıştır, hâlâ eksik şeyler vardır. Mürekkeple oluşturduğu siyah-bez çizimlerdeki fırça kullanımı, bir tatilde, yapımına benim de tanıklık ettiğim filmin duvara yansıtıldığında ortaya çıkan ölçü, ölçek ve hareket aracılığıyla aktarabildiği duyarlılıklara kolay erişememekte;

Film Çalışması 1978-79

Dikenlerin örtüşmesi ve sürekli devinimi yeterince aktarılamamaktadır. Fotoğrafı kullanmaya karar verir.

1979

1979

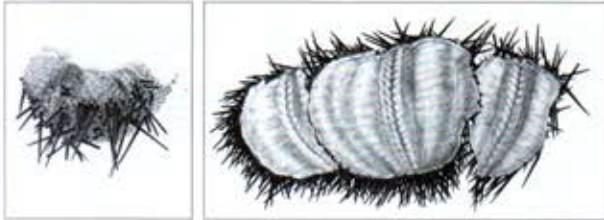
Çizimlerin fotoğrafları çekilir, büyütülerek kocaman foto-tuvaler üstüne basılır. Detaylar kaybolmuşsa bu tuvaler üstünde çalışarak, elde etmek istediğini elde edecek kadar belirginleştirir.

Artık yapılan işlerin ölçüleri, algılayanlara nerede olduklarını unutturacak oranlara varır. Deniz kestaneleri, kendilerini kabul ettirecek, sanatçıda yaratıkları büyülü etkiyi aktarabilecek bir kılığa girmiş, bir çizgiye, bir ölçüye ulaşmışlardır.

Artisan Sergisi, Ankara 1981

Kurtiç, her şeyden önce deniz kestanesini, onlara biçtiği kılığı taşımaya ikna ederek insan içine çıkarmayı başarmış, başarmaktan öte bir iş yapmıştır. Artık pek çok kişi deniz kestanesinin kim olduğunu, ne olduğunu Melike'nin onları dünyaya tanıttığı biçimde anımsayacaktır.

1979

1982

1983

Değişim ve gelişim sürerken, zaman zaman geri dönüp, yeni tekniklerle ürettiği şeyleri, ilk gönüllüsünde denerken, onlara kilin kılığını giydirip bir de o gözle bakarken buluruz...

1980

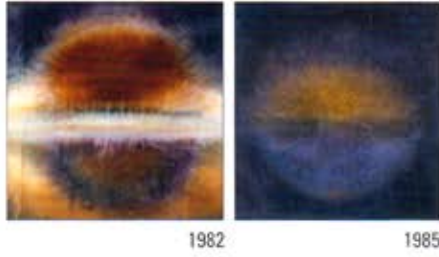
1982

Bizler, değiştirdiği anlatım biçimleri nereden nereye gelecek diye meraklanırken, "şimdi ne yapacak", "bu paket bitti mi" diye meraklanırken, o işin içine "buut"ları katmaya ve çok sesliliğin ilk denemelerini ortaya koymaya başlar. Bir şey daha olmuştur, nasıl olduğu hiç bilinemeyecektir, kendine de sormayacağız ama olmuştur işte...

Müthiş etkileyici bir şey daha olmuştur. Vardığı yerde, yaptıklarını bir derinlik sorunu olarak ele almaya başlar, yaptıkları başka bir boyut kazanmaya başlar. Nesnenin farklı niteliklerini boyadığı farklı satırları, görsel geçirgenliği olan pirinç kâğıtlarını, katmanlar halinde ve aralıklarla üst üste yerleştirerek bir çoksesliliğe varır.

Her katman farklı bir şey söyler ama bir araya geldiklerinde, baktığımızda, *doğadaki belirsizlikler kadar mistik*, nereden gelip nereye gideceği belli olmayan ve nasıl elde edildiği kolay kavranamayan, kendini kolay ele vermeyen bir armoninin karşısında buluruz kendimizi. Ancak *usta*'ların *kendince* olmakla yakalayabildikleri, kolay aşılamayacak

bir *zirve*'yi o da kendince ve kendiliğinden yakalamıştır.

Artık spheroidler, doğrusal formlar ve bugüne kadar bütün yaşadıkları ve yaşattıkları bir araya gelmeye başlamış, iç içe geçmiş, farklılıkların bir araya gelmesinden kaynaklanan olağandışı bir bütün, bir son elde edilmiş, kitlenin, kitleye karşıt biçimlerin, tekniğin, hareketin yaşattığı ve öğrettiği belirsizliği de aralarına alarak, umulmayacak, adına da sadece ve sadece "Melike Abasıyanık Kurtiç" dedirtecek bir çizgiye gelip dayanmışlardır böylelikle...

Geride döner ve farklı bir bileşke üretir. Vardığı *çoksesliliği*, bir biçim ve kolaj beraberliği olarak dener. Çizgisel form ilk kez dikenlerde ortaya çıkmıştır ve o da eğrilerle doğruların ilişkisindeki tadı yaşamış ve yaşatmıştır ya; zaman zaman dikenler gider bu sefer de lineer unsur olarak deniz yosunları gündeme gelir...

1987

Teknik ve estetik bir kere daha bir sanatçının kişiliği aracılığı ile özdeşlik kazanmış; henüz, "hiçbir şeyin bitmediğini" düşünen bir sanatçının huzur bulmayan arayışlarında, bir kez daha *giz'in sükûnetine* varmıştır. Vardığı çok sesliliğin farkındadır. Geri de dönse, ileri de gitse vardığı maksimum'u bırakmaması gerektiğini de iyi bilir...

1990

1993

Deniz serüveni etkinliğini sürdürür ve bu kez de okyanusun kenarında, gözü denizle toprağın birleştiği çizgiye ilişir. Eğer Melike'yi tanıyorsam onu etkileyen elbette bu çizginin dinamiği, değişimin sürekliliği, hızı, ritmik tekrarı ama en önemlisi, en önemlisi geride kalan *hüzünlü kendiliğindenlik* olmuştur. Bu defa da gönlünü met ve cezirin *arkada bıraktığı büyüye* kaptırır ve onu tanıtır bizlere.

Onu etkileyen bir şey daha geçirmiştir eline. Böylelikle bir dizi ara renk çıkar ortaya.. Hani fotoğrafla uğraşmışlığı vardır, olanaklarını bilir ya...

1992-93

1992-93

1992-93

1992-93

Yaşadıkça denizin, deniz kıyısının sunduklarını daha yakından tanımakta, ilgi duyduğu, gönlünü kaptırdığı şeylerin sayısı giderek artmaktadır. Suyla toprağın birleştiği çizgi büyük olasılıkla tükenmeyecek bir dürtü olarak kalacaktır yaşamında.

Melike'de yaşanmamış bir şey yapılmaz; yaşananlar yapılır, yapılanları yaşamak için... Kişiliğini,

kendini sorgulamak ve öteleyebilmek için... Benim bildiğim ve kestirebildiğim en doğru yol da budur zaten...

1998

1998

Öykü sürüp gidiyor. Kurtiç şimdi, dolaşmak için yeni bahçeler keşfediyor, her keresinde de ne nereden geliyor, nereye gidiyor biliyor, anlıyor ve izleyebiliyoruz...

2001

2003

2006

Melike, farklılıkların içindeki aynılığın, değişenin içinde değişmeyen şeylerin ne olduğuna ilişkin merakını sessizce ve vakarla sürdürüyor. Kimler farkındadır bilmem ama *multi-media* kültürümüzün ni-rengilerinden biridir aslında...

İnsanın geldiği yer, bu yüzden önemlidir, gideceği yeri de belli eder. İzlenebilir olmak budur işte... Ve de, izlenebilir olmak çok önemlidir, insanın nereden gelip, nereye gittiğini belli eder. Örneğin şarlatanlar, böyle yerlerde ele verirler kendilerini; yollarında sakın sakın yürüyüp insanlı-

ğın öyküsüne katkıda bulunmayı sürdürmek isteyenler de, böyle yerlerde kendilerini kanıtlar. Bakmayın, kimseye benzemeyen "benzersiz yeniler" de aynı yolu kullanırlar.²

Ve de Melike, yaşamını ve sorguladıklarını yan yana koyabilmiş, bir araya getirebilmiş *benzersiz yeniler*'den biridir...

Nerede durup bekleyeceğini bilmek gerekiyor. Zorlamanın, hiçbir işe yaramayacağına, değişimin kendiliğindenliğine inanmak, bilmek gerekiyor. Düne, bugüne, yarına bakmak, kendince bakmak ama yürütmek gerekiyor. Sabırla kendi değişeceği günü beklemek, doğru soru sorarsan, gerçekten de farklı bir cevap alabileceğine güvenmek gerekiyor.

Kimse ya da hiçbir akım her şeyi ters yüz edemez. Şayet "düşünce" basacak bir platform bulursa, her şey kendiliğinden ters yüz olur.³

Ve de Melike, her şeyin kendiliğinden ters-yüz olacağı yeri ve dakikayı arıyor sabırla, belki buldu bile, onu da *zaman* biliyor... Geleceği anımsamak istedim...

İşte sizlere başka coğrafyalarda da doğmuş, ama bu kez buralarda yaşayarak serpilmiş bir arayışın, bir yaratıcının, bir kaç kısa satıra sığdırılmaya çalışılan öyküsü...

1. Tanalı, M. Ziya, *Chats on Creative Act and Design ("Logic of Change" Bölümü, Ders Notlarından)*, Ankara, 2006.

2. A. Zeynep Onur, M. Ziya Tanalı, *Modern Sonrası Mimarlık Üzerine Notlar*, 2004, Ankara, s. 120.

3. A. Zeynep Onur, M. Ziya Tanalı, *İbid.* s. 120.

Canan Pak'a teþekkürlerimizle

15 NİSAN – 30 MAYIS 2008

EYTAM CADDESİ 31 MAÇKA 34367 İSTANBUL
TEL: (0212) 240 80 23 FAKS: (0212) 234 40 51
mackasanatgalerisi@ttmail.com

MAÇKA SANAT GALERİSİ